

Saatleri Ayarlama Enstitüsü

Öykü Hayri İrdal'ın her yönüyle hayatını değiştiren insan Halit Ayarcı'nın ölümünün ardından anılarını yazmak üzere oluşturulan roman, dört bölümden oluşur. Fakir ama mutlu bir çocukluk geçiren İrdal, vaktinin çoğunu tamir işini öğrendiği ustası Nuri Efendi'nin yanında geçirir. Evde bozuk olmasına rağmen bir türlü atılmayan, annesinin "Mübarek", babasının "Menhus" diye isim verdiği aile yadigârı büyük saat, saat başlarında zamanın moda olan bir türküsünü çalan küçük saat ve babasının koyun saati ve sünnet düğününde dayısının kendisine hediye ettiği ile birlikte hayatına giren dört saat, İrdal'de zaman olgusunun oluşmasına vesile olur. İlk gençlik yıllarında girdiği Seyit Lütfullah'ın cemiyetinde hayatta ruh çağırma, yalan, dolan gibi kirli işlerin döndüğünü de öğrenir. Burada Lütfullah'ın kendini Mehdi ilan etmesi ve sürgün edilmesi, ardından Nuri Efendi'nin vefatı ile İrdal, yalnız kalır. Birinci Dünya Savaşı'nın patlak verdiği dönemde savaştan sağ dönen İrdal geri geldiğinde babasının da öldüğünü öğrenir. Abdüsselam Bey'in aracılığıyla bir postanede iş bulur ve Emine ile evlenir. Abdüsselam Bey'in akıl sağlığını yitirip tüm mirasını İrdal'ın küçük kızı Zehra'ya bırakması üzerine varisler aileyi mahkemeye verir. Mahkemede çılgına dönen İrdal, akıl sağlığı yerinde olmadığı kanaati ile Doktor Ramiz'e gönderilir. Doktor Ramiz, neticede İrdal'a baba kompleksi teşhisini koyar ve kendi yöntemleri ile onu tedavi eder. Hastaneden kurtulduktan sonra karısı Emine'yi kaybeder ve ikinci karısı Pakize ile evlenir. Pakize'nin kardeşleri ve iki çocuğu ile evin geçim derdine düşen İrdal için tam hayatın zor günleri başlayacakken Doktor Ramiz aracılığıyla tanıştığı Halit Ayarcı sayesinde hayatı değişir. Ayarcı'nın bozulan saatini tamir ettiği esnada yaptıkları sohbet neticesinde ülkedeki bütün saatleri aynı zamana ayarlamayı hedefleyen bir kurum fikri doğar ve Saatleri Ayarlama Enstitüsü kurum olarak ortaya çıkar. Halit, İrdal pek inanmasa da onu ikna etmeyi başarır ve işlerin başına koyar. Kurumun ülkede tutması ve İrdal'ın başarı kazanmasıyla ülke çapında meşhur ve zengin biri haline dönüşür. Enstitü için yeni fikirler düşünülürken yabancı bir heyetin kurumu denetlemeye gelmesi ve kapatmak istemesi üzerine tüm hayaller son bulur. İnsanların çıkarları, menfaati ve değer yargıları, öncelikleri ortaya çıkar.

Kişiler

Hayri İrdal Çocukluğunu Nuri Efendi adında yaşlı bir tamircinin yanında çalışarak geçiren Hayri İrdal, meraklı, ilgili fakat edilgen bir karakterdir. Yaşadığı dönem itibarı ile istibdat dönemine denk gelen Hayri, insanların kısa yoldan zengin olma hayallerine karşı kendine daha sağlam bir yol hedefler lakin pek çok kez kendi de hiç düşünmediği işlere bulaşır. Gündelik yaşamın karmaşasında her ne kadar öne çıkamayan pasif ve sessiz bir görünüş sergilese de ruhu girişimci ve yaratıcı izler taşıdığı için Saatleri Ayarlama Enstitüsünü kurar. Dayısının sünnet düğününde kendisine hediye ettiği saatten sonra tüm hayata bakışı değişen karakter, mekânın sırrını hayatla bağdaştırmaya çalışır. Yaşadığı iki evlilik, hastane, psikanaliz ve meşhur olmasından sonra insanın gerçek yüzünü de öğrenir ve kendini de alaya alarak dile getirir. Akılının bir yanı eski ahlaksal öğretilerde olan Hayri, yeniliklere alışmak ve ayak uydurmak konusunda ikilem yaşar. Sürekli başkaları tarafından yönetilen ve hayatında birilerine sarılmaya ihtiyaç duyan karakter, insanların gerçek yüzünü öğrendiğinden beri karamsar ve genel anlamda da duygusal biridir.

Halit Ayarcı Halit Ayarcı, kendisine özenen, dikkatli, bilgili ve aydın bir kişiliktir. Bu özellikleri sayesinde Hayri İrdal'ın hayatını değiştirme konusunda büyük rol oynar. Kendisi ile saati bozulduğunda yaptırmak amacı ile tanışır. Tek istediği saatlerin herkes tarafından aynı ayarlanması ve zamanın uygun değerlendirilmesi olan Halit Ayarcı, insanlara zamanın kıymetini öğretmek için Hayri'nin fikrine ortak olur. Karşılaştığı olayları doğru analiz edebilen, düşüncelerini kabul ettirme konusunda yetenekli olan karakter, yeni fikirlere açık biri olarak, saatinin tamiri vesilesi ile tanıştığı Hayri İrdal ile birlikte Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nü kurar. Gerçekçi, dürüst ve samimi olan Halit Ayarcı, aynı zamanda da yardımsever ve iyi niyetlidir. Enstitüye olan inancı kaybolunca yalana gerek görmeden işi Hayri'ye devrederek gider ve bir otomobil kazasında can verir.

Doktor Ramiz Halit Ayarcı'nın arkadaşı olan doktor Ramiz, İrdal ile hasta-doktor ilişkisi içerisinde tanışır. İrdal'ın Ayarcı ile tanışmasına vesile olan doktor, hastalığı süresince İrdal'a psikanaliz teknikleri uygulayarak bilinçaltını ortaya çıkarmaya çalışır. Bilgili ve bildiklerini sabırla, ilgi ile uygulayan biridir. Sistemi batı ile mukayese edip eleştirmekten geri kalmayan doktor kendi ruh yapısı içerisinde de karamsar ve değişik bir izlenim verir.

Nuri Efendi Muvakkithanesinde saat tamir işleri ile ilgilenen Nuri Efendi, pek çok açıdan Halit İrdal'ın çocukluğuna etki eden, ağırbaşlı, sakin ve bilgili biridir. Her ne kadar İrdal'dan çok fazla iş bekleme de bildiklerini gösteren tamir ustası, oldukça yavaş çalışan, keyfine ve rahatına özen gösteren altmış yaşlarında yaşlı fakat semtin en iyi saatçisi olma özelliğini taşımakta idi. Nuri Efendi günde beş vakit namaz, ramazanda iftar ve çeşitli ibadetlerde önemli bir yeri olan saatlerin anla olan bağlantı noktasında İrdal'a görüşlerini de aşılamaya çalışmış vakti gelince de vefat etmiştir.

Tema

Zamanın Önemi Romanda Türkiye’de yaşanan istibdat dönemi zorlukları ve yoksulluğu ile savaş sonrası yaratılmak istenen modern toplum algısında zamanın önemi ve zamanla değişimin mümkün olduğu gerçeği vurgulanmaktadır.